



**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

Articulus III. De Impedimento ex Errore.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

si probabiliter absit periculum perversio-
nis, vel pravae educationis prolium,
non est illicitum jure naturali, ob ratio-
nem contrariam; ita Coninch *d. 26. n.*
21. quod etiam procedit de jure Eccle-
siastico, si in aliqua provincia, vel
regno tale periculum creditur ut pluri-
mum cessare; Azor *p. 1. l. 8. c. 11. g. 5.*
c. non oportet. 28. g. 1. at, si adsit peri-
culum perversionis, Catholicus tamen
firmum animum habeat non assentiendi
perversioni, potest Catholicus cum hae-
retico licite contrahere, quando exinde
speratur magnum bonum, ut multorum
conversio, &c. nam haec causa sufficit,
ut in tali circumstantia lex Ecclesiastica
non obliget; & subie hoc periculum
non est intrinsecè malum, ut docet Cas-
tropol. in *tr. de peccatis. d. 2. p. 9. q. 3.*
sic Judith cum periculo suae castitatis ten-
tavit, & peregit liberationem populi. Et
quoniam haereticus potest contrahere fa-
cramentaliter, si sua culpa non faciat, Ca-
tholicus non est particeps hujus culpa; &
Parochus licite assistit tali matrimonio ser-
vatis ritibus Ecclesiae Catholicae, nec ad-
missis, quibus alterius sectae, & erroris pro-
fessio fit; sic Castropol. *de sponsal. d. 4. p. 11.*
n. 13.

1065. Quaestio est, an valeat pactum, nuptiis
haeretici cum Catholica, vel e contra, de
mutuo consensu appositum, quoad libero-
rum educationem, ut masculi sequantur
fidem parentis, filiae fidem matris; B. cum
P. Layman *l. 5. tr. 10. p. 4. c. 14. n. 3.* ejus-
modi pacta, per se loquendo, esse irrita;
cum sint contra obligationem parentum,
quae tenentur educare liberos in vera fide,
quod confirmari potest ex juribus relatis
n. 1059. in casu tamen, quo diximus ma-
trimonium personae Catholicae cum hae-
retica licitum esse, quin speretur parens
haereticus permittitur, ut omnes liberi e-
ducentur in fide Catholica, non videtur
illicitum pactis conjugalibus apponere ta-
lem exceptionem, ut *saltem aliqua pars*
liberorum Catholicè educetur, salvo jure
matris, ut etiam reliquos, in vera fide, pro
suo posse, erudire possit; sic etiam Tanne-
rus *d. 8. g. 3. d. 3. n. 91.*

1066. Altera quaestio est, quid dicendum, si
unus conjugum infidelium convertatur ad
fidem, altero in sua perfidia remanente?
sed de hoc jam actum est superius. Illud

Tom. IV.

not. hoc privilegium infideli concessum,
ut conversus ad fidem, altero nolente, illo
relicto, transire ad aliud connubium cum
fideli possit, non competere conjugibus
Christianis, qui post matrimonium rite
contractum amplexi sunt paganisimum, vel
Judaismum, licet unus eorum ad veram fi-
dem redeat, altero recusante. Cum in
hoc casu eorum matrimonium fuerit Sa-
cramentum, maximè si consummatum fuit,
ut per se patet; licet reduci ad fidem alte-
rius perfidia sufficientem praebet causam
divortii, quoad thorum.

ARTICULUS III.

De Impedimento ex errore.

Supponendum 1. matrimonium non 1067.
stare sine contrahentium consensu legiti-
mo; si enim solus consensus eorum de quo-
rum conjunctionibus agitur, deficiat, cete-
ra frustrantur. c. Cum locum. 14. c. Tua,
25. de sponsal. Nuptias enim non concubi-
tus, sed consensus facit. L. Nuptias. 30. ff.
de Reg. juris. dixi, sine consensu legitimo,
de quo satis actum est Tit. I.

Nec dictis obstat, quod quidam objici- 1068.
unt, ex c. Is, qui fidem 30. & c. Veniens,
15. de sponsal. ubi dicitur sponsalia de
futuro, secuta inter sponso carnali copu-
lâ, transire in matrimonium, licet
negent, imò probare velint, se in ma-
trimonium non tantum non consensisse
sed dissensisse. 2. ex c. fin. de condit.
appos. ubi dicitur, matrimonia habenda
pro puris, esto inita sint, etiam sub ex-
pressa conditione impossibili vel turpi: ex
quibus inferunt: ergo stare potest matri-
monium sine consensu; purum scilicet,
cum consensu solum conditionali.

Haec, inquam non obstant. Nam
in primo casu matrimonium est solum
presumptum, nec caret consensu pra-
sumpto; in secundo autem dicitur ma-
trimonium pro puro in illis casibus ha-
bendum non absolute, & ubi non con-
stat consensum fuisse simpliciter alliga-
tum illis conditionibus; sed tantum, u-
bi de hac intentione dubitatur; quo casu
dicitur, consensum illum, externe condi-
tionalem, habendum pro puro, seu non sim-
pliciter alligato illis conditionibus, sed tan-
tum sub reflexa conditione, si jure non
habeantur pro non adjectis, ut dictum
est

N n 2

est

est supr. de condit. apposit. adeoque, & ipsum purum esse.

1069. Supponendum 2. errorem, ex violationi sermonis esse declinationem à via; Philosophicè autem error contingit cognitione difformi, seu dissentanea objecto: *juridicè*, cum aliquid aliter contingit, vel aliud est, quam creditur, vel putatur; sic error acceptus coincidit cum ignorantia prave dispositionis. Notandum autem, errorem posse quadrupliciter contingere in matrimonio: nam primò potest esse error *personæ*, ut quando Petrus existimat se contrahere cum Maria, & est Joanna; secundo, est error *conditionis*, ut si existimet contrahere cum libera, & postea invenit esse ancillam: Tertio, est error *fortune*, ut si existimet se contrahere cum divite, & reverà pauper sit: Quarto est error *qualitatis*, ut si existimet esse virginem, & est corrupta; vel quando existimatur pulchra, & est deformis.

1070. Supponendum 3. quemlibet ex his quatuor erroribus posse ex parte subjecti esse duplicem, ut de ignorantia docuit D. Thomas 1. 2. q. 6. art. 8. nam unus est error *antecedens* ad consensum; alter est error *concomitans* consensum, inter quos est duplex discrimen. Primum est, quòd error antecedens est causa, quare consensus habeatur, ita ut illo non existente, consensus non esset; ut si quis existimans ducere Mariam liberam, divitem & pulchrà, virginemque, illam ducat, non ducturus cognito errore: at verò error concomitans non est causa consensus, sed etiam concomitatur illum, ut etiam si non esset talis error, nihilominus consensus esset: unde hoc genus erroris non inducit ad consensum, sed accedit consensui, ut quando Petrus existimans ducere Mariam virginem, & divitem, ducit illam, ita tamen, ut idem prorsus faceret comperto errore, & veritate cognitâ quòd talis non sit. Secundum discrimen nascitur ex primo, & illud est, quòd error antecedens facit consensum omninò involuntarium; error verò concomitans non reddit illum involuntarium; quamvis non faciat ipsum positivè voluntarium.

1071. Cum autem error faciat, ut objectum, circa quod versatur error, in eo, quo erratur, non sit cognitum, facit etiam, quòd circa illud deficiat voluntarium seu con-

sensus in illud. Nam error excludit consensum; L. Si per errorem. 15. ff. de jurisdict. omnium Jud. Et errantis nullus est consensus, ut ait Menochius Consil. 279. n. 20. & ideo voluntas errantis nihil disponit; L. 1. C. de falsa causa adjecta; imò errans potius habetur pro contradicente, teste Baldo in L. Error. C. ad L. Falcidiam. Consensus enim est duorum, vel plurimum sensus in idem: qui autem errat, non sentit, non ergo consentit; id est, simul cum aliis sentit. c. unico 29. q. 1. his pramissis.

Communis regula est, quòd error in substantia seu persona, si sit antecedens, jure naturæ dirimat matrimonium. Nam ad hoc essentialiter requiritur consensus in personam determinatam propter individuum vitæ societatem ex dict. supr. hunc autem consensum tollit error quoad personam, cum faciat erranti incognitam, ut constat ex c. unico 29. q. 1. ibi: error personæ, conjugij consensum non admittit. Et hoc verum est, sive talis error sit antecedens, vel etiam comitans; nam uterque facit; ne adit actualis consensus in personam, quam quis falsò putat illam in individuo, quam animo suo sibi designavit. Cum autem alia Sacramenta non habeant individuum vitæ societatem, in aliis Sacramentis error in persona non vitiat Sacramentum.

Altera Regula est, quòd error in sola qualitate, nullo jure dirimat matrimonium; quia cum illo fiat voluntarium simpliciter, & consensus in hanc in individuo personam, quo posito fiat matrimonium: hoc tamen limitandum est, ut tunc procedat solum, si error in qualitate non redundat in substantiam, seu individuum objecti, in quod unice consensus tendit. Nam qui voluntatem suam sic alicui individuo, vel ejus qualitati alligat, ut nolit aliter consensum suum vim ullam obtinere, nisi illud, quod proponitur, in re, sit illud individuum, aut eâ qualitate affectum, licet, dum consentit, putet ex errore illud esse, in primo errat quoad substantiam; in secundo quoad qualitatem, cujus error redundat in substantiam, hoc est, facit, ne verè consentiat in illud individuum hic & nunc propositum: & hoc sensu quilibet talis error dici potest error in substantia rei, quando ad aliud quod ejus prædicatum intentio contra-

hentiſt eſt ſimpliciter reſtricta, ut dictum eſt.

1074. Ex hoc colliges 1. non vitari contractum ex errore, vel dolo non dante causam contractui, hoc eſt, eo (quo non existente, non existeret actus) sed ſolum incidente in illum, hoc eſt, ſic præſente, ut etiam abſente tali dolo, vel errore contractus eſſet; ſic enim intentio contrahentis non reſtringitur unice ad prædicatum objecti, dolo, vel errore propoſitum. Coll. 2. nec ſemper vitari contractum ex errore, vel dolo circa prædicatum, cuius ignorantia, ſeu error dat cauſam contractui, niſi contrahens ſimpliciter alligaverit intentionem ſuam tali prædicato, cuius præſentia in objecto falſo proponitur. Nam eſt Titius non duxiſſet Bertam, ſciens ſterilem, vel corruptam, aut immorigeram; matrimonium tamen valet, licet contraxerit putans fecundam, virginem, morigeram, & contrarium deprehendat poſtea. Volitio enim, que non eſt ſed eſſet, nihil ponit in actu; ſed tantum poneret. Et ideo valet teſtamentum Titij, qui hæredem ſcripſit filium, putans, fore bonorum conſervatorem, vel auctorem; licet re ipſa deinde ſit dilapidator.

1075. Tota difficultas eſt, unde iudicandum veniat in dubio, an contrahens, vel diſponens, huic vel illi prædicato objecti ſuam intentionem primariam ſimpliciter alligaverit? vel non alligaverit? & conſequenter quis error ſit circa ſubſtantiam, vel ſolam qualitatem rei? in hoc, prætermiſſis aliorum valde diverſis opinionibus, placet regula, quam tradit Haunoldus tom. 3. de Juſt. tr. 8. n. 78. dicens: omne illud prædicatum habendum eſſe de ſubſtantia rei in contractibus (quando dubitatur de intentione contrahentis) ad quod ex communi hominum uſu, vel legis diſpoſitione, præſumitur, ſaltem implicite, ac virtualiter, reſtricta intentio contrahentis; ſecus autem, non eſſe de ſubſtantia, ſed ſola qualitate. Cuius ratio ulterior eſt, quia prædicatum, ad quod unice reſtringitur intentio contrahentis, habet ſe, ut conditio, ſine qua non, ut rectè notat Sanchez. hic l. 7. d. 18. n. 21. conditione autem deficiente deficit actus; ergo etiam deficiente tali prædicato: ergo per oppoſitum, ubi voluntas tali prædi-

cato non alligatur, hæc non deficit, eſto deficiat illud.

Ex hoc colliges. 3. nullum fore matrimonium Principis, qui contrahere deſtinavit cum Caja, filia talis Regis, ſi conſentiat in Bertam, falſo propoſitam, tanquam filiam talis Regis. Nam huic prædicato, quòd ſit verè filia talis Regis, ex communi uſu talium hominum ſimpliciter alligari ſolet intentio contrahentis, conſequenter habet ſe inſtar conditionis, ſine qua non conſentit in Bertam, in quam intentio primaria illius tendit; ſed, reſtricta ad conditionem, ſi ſit filia talis Regis. Coll. 4. nullum fore contractum emptionis equi v. g. factum, ſubſtituto per venditorem alio ſtaturà, & colore ſimillimo, ſed indole profuſo diverſo ab eo, quem venditor emptori prius ſpectandum exhibuit. Nam in ejuſmodi contractu, ex communi hominum uſu, non colori tantum, & ſtaturæ, ſed indoli quoque ſimpliciter alligari ſolet intentio emptoris.

Not. autem, fieri poſſe, imò ſæpe fieri, quòd in certo genere contractuum aliquod prædicatum ſpecialiter attendatur; non, in altero; nam eſſe filiam talis Regis, in matrimonio, ſpecialiter attenditur; in re vendibili non attenditur. Hinc, ut doctrina tradita locum habeat, plurimum pendet à conſuetudine locorum, & voluntate contrahentium. Talia porro prædicata, quæ de communi hominum uſu ſpecialiter movere ſolent, & voluntatem certorum contrahentium ligare, ſunt, eſſe primogenitam, eſſe hæredem unicam, eſſe de ſtatu, qui naſcentibus inde liberis non præcludat viam ad tales Canonicatus, &c.

Not. 2. ignorantiam, & errorem inter ſe diſſerre. Nam illa dari poſt, nullà cognitione præviâ, ſolâ ſcientiæ privatione conſtans; iſte autem petit iudicium intellectus poſitivum, ſed falſum; propter quod ad diſtinctionem ab ignorantia merâ privationis, dicitur ignorantia præva diſpoſitionis. Ex quo vides, quòd ignorantia tollat omnem cognitionem circa ignoratum; error autem, ſolum cognitionem veram. Ex hoc autem deducitur, per nullam ignorantiam auferri conſentium voluntarium, faciendo, quòd actus voluntatis datus, non ſit voluntarius, niſi conjuncta ſit cum errore. Nam actus voluntatis ſupponit cognitionem objecti, in

quod fertur; quæ si vera sit, actum facit voluntarium; si falsa, involuntarium: dicitur autem, quod error potius, quam ignorantia, impediatur contractum, seu consensum (intellige *voluntarium*) quia ille est causa proxima hujus defectus; ista verò, solum, prout errori conjuncta.

1079. Et quoniam nunquam contingit error *in persona* sine aliqua saltem ipsius cognitione prævia, v. g. ex visu, auditu, fama (nemo enim consensum suum, vel affectum dirigere potest in penitus ignotum, ut colligitur ex *L. Tres Fratres. 36. ff. de pactis. L. Cum ab eo. Vers. Mensam. ff. de contrah. empt. L. In Lege 77. ff. eodem*) nunquam etiam contractus circa rem aliquam determinatam ex errore deficere videtur, nisi aliqua saltem noticia talis objecti ejusmodi contractum præcesserit: advertendum autem aliud esse, quod error faciat *involuntarium*; aliud quod *non voluntarium*. *Non voluntarium facit*, quando efficit, ne adsit consensus voluntatis *positivè*, & actu in objectum, quod fieri potest, licet habitu, & animi præparatione voluntas sit in eo affectu, ut, etsi sciret, esse aliud (v. g. non Bertam, sed Cajam) nihilominus in illud consentiret. *Involuntarium* autem, quando efficit, ut consensus sit contrarius voluntati vel simpliciter, vel secundum quid; atque adeo, quando includit, aut jungitur cum voluntate contraria vel actuali, vel habituali, ut notat Sanchez *l. 1. hic. d. 65. n. 3.*

1080. Not. 3. quod error solum *concomitans*, etsi non efficiat involuntarium, ut tenet Sanchez *l. 7. d. 18. n. 6.* efficiat tamen *non voluntarium*; nam circa objectum, quod proponitur voluntati per errorem concomitantem, in voluntate non est ullus consensus actu & positivè, sed tantum in animi præparatione. Et ideo error in persona, licet solum concomitans, vitiat matrimonium cum persona, tali errore proposita; quia circa illam non adest voluntarium, positivè, & in actu, sine quo non stat matrimonium, aut ullus contractus. Unde dicendum, adhuc irritum fore matrimonium liberi cum serva, etiam cum errore solum concomitante, quo putat liberam, esto liber præparatione animi sic dispositus sit, ut eam duceret, licet sciret servam esse: quia consensus, qui non est,

sed tantum esset, non est consensus in actu; ita Sotus in *4. dist. 35. q. unic. a. 2.*

Not. 4. inter matrimonium & alia sacramenta, esse discrimen; quod illud respiciat individuas personarum contrahentium conditiones, & juxta illas consensus determinetur; cum hæc naturæ suæ conferant ad individuum vitæ societatem, in qua est matrimonii substantia: id, quod non est in cæteris sacramentis; cum illæ conditiones individuarum nihil conferant ad finem Sacramenti. Et ideo in his intentione ministri coarctatur solum ad præsentem, cui sacramentum ministratur, quæcumque sit: in matrimonio autem ad eam, quam sibi animo designarunt. Et quoniam error in persona, vel qualitate, quæ redundat in personam, tollit consensum, sine quo nec naturaliter stat matrimonium, ejusmodi error dirimit matrimonium jure naturali, consequenter nec inter infideles valet matrimonium cum tali errore contractum. Nam nec inter ipsos valet matrimonium cum impedimento juris naturalis.

Ex solo autem errore, vel dolo circa qualitatem præcisè, quantumvis det causam contractui, non vitari matrimonium; ratio est 1. quia talis error solum tollit consensum circa ignoratum, quod non pertinet ad rei substantiam, aut ratione sui, aut ratione intentionis illi alligatur, ut ponit casus; ergo relinquit integrum consensum in personam: at ex hoc, non ex illo, confurgit substantia matrimonii; ergo; dixi: *ratione intentionis illi alligatur. i. e.* Nam secus error qualitatis redundat in substantiam, & voluntatem restringit ad statum conditionalem: si scilicet *in objecto sit ea qualitas*, ut rectè notat Sanchez *l. 7. hic d. 18. n. 21.* Neque à contractibus bonæ fidei (qui dolo initi dante causam contractui, jure civili sunt ipso jure irriti per *L. Eleganter. ff. de dolo*) rectè fit paritas ad matrimonium; nam illi non sunt irriti ex defectu consensus; sed bonæ fidei, quam non spectari quoad ejusmodi qualitates in matrimonio, seclusa voluntatis alligatione, constat ex eo, quia etiam supposito errore circa puram qualitatem stat consensus in hanc personam. Et licet verum sit, quod quilibet error tollat voluntarium circa id, in quo erratur; quia tamen, quando est circa solam personam

sonæ qualitatem; circa personam non erratur, non tollit voluntarium simpliciter circa illam, esto miscetur involuntarium circa qualitatem. Hinc licet persona sit in apprehensione intellectus, ut *virgo, dives, nobilis*; & voluntas eam apprehensionem sequatur: solum sequitur deficiente qualitate, consensum non esse *omnino*, seu *omnimodo* voluntarium; sed esse tamen voluntarium simpliciter, & solum involuntarium secundum quid. Neque ur-

get paritas ab elemosyna; cuius dominium non acquirit, qui fide pauper est. Nam actus misericordie naturam suam, & per se respicit indigentiam alterius, quam largitione sublevare intendit, quæ in hoc casu deficit; at in consensu conjugali non deficit persona, vel substantia rei, quam per se respicit, sed tantum accidens, quod præsens esse, error fingit.

QUÆSTIO X.

In Tit. X. De Natis ex libero ventre.

1083. IN hoc titulo resolvitur quæstio, cuius parentis conditionem filii sequantur, quoad *servitutem, & honores*; an patris, an matris: quoad primum hæc regula traditur, *quod partus quoad conditionem sequatur ventrem*, qui certus est, sive pater sit liber, sive servus. *L. 5. §. 2. & 3. ff. de stat. hom.* & sensus est, quod proles sequatur conditionem matris, non patris. Hinc natus ex matre serva fit servus, esto patrem habeat liberum; *c. fin. de servis non ordinand.* ubi Gregorius IX. ab Archiepiscopo Neapolitano rogatus, an natus ex patre servo, & matre libera, sit liber, & licet in sacris promoveatur: respondit *mandamus, quatenus si tibi constiterit de præmissis, eundem militem ab huiusmodi impedimento cessare compescas*. Casus autem erat, quod quidam miles diaconum impedire volebat ab ordinibus, eo quod habuerit patrem servum, non obstante quod matrem haberet liberam, & natus ex libera, sit liber, esto patrem habeat servum. *c. Indecens, unico h. t. ibi: indecens esse credimus, ut progenti ex libera, sive libera, filij ad servitium retrahantur.* Propterea tibi præcipimus, ut si documenta nulla sint ab Ecclesie parte, quæ documentis huiusmodi debeant obviare, ab ejus molestia sine aliqua retractione compescas eundem; durum est enim, ut si alii pro mercede libertates tribuant; ab Ecclesia, à qua tueri debent, revocentur. Ex hoc sequitur, si dominus suscepit filium ex ancilla sua, etiam filium inde susceptum esse servum domini, ut dicitur *L. 2. C. si ita mancipium*: in casu tamen, quo domi-

nus usque ad mortem conjugatus non est, retentâ ancillâ, ac intestatus decessit, & illa, & liberi ex ea à domino suscepti, libertatem consequuntur. *L. fin. C. communia de Manumiss.*

Not. autem i. regulam, quod liberi 1084. conditionem matris quoad servitutem, & libertatem sequantur procedere, quamvis non sint geniti ex legitimo matrimonio. *L. & servorum 5. ff. de statu hominum* Vers. *Ingenui sunt*, ubi dicitur: *nihil referre, an ex justis nuptiis, an vulgo conceptus sit*: dicitur autem, *vulgo conceptus*, qui est spurius. *L. vulgo 23. ff. eod.* juncta *gl. 7. non licet*: quæ ponit exempla, si pater sit monachus, vel proles concepta sit ex incestu.

Not. 2. quod partus fiat liber, modo 1085. mater libera sit uno ex tribus modis, seu temporibus, nimirum, vel *conceptionis*, vel *uteri gestis*, vel *nativitatis*. *Instit. de ingenuis. §. sed & si quis*; item cit. *L. & servorum* hinc natus ex matre, quæ libera erat, dum utero ferebat partum, fit liber, esto nascatur postea ex matre in servitium redacta. Hoc tamen intellige, *vi natalium*. Nam ex alio capite interdum aliter dispositum est: quando enim ex privata ancilla (licet libera) servus publicis operibus deputatus, suscipit prolem, eo casu, liberi ex libera, sunt servi cum matre, juxta *L. fin. C. de servis fugit*: non jure sequela status materni: & ex vi natalium; sed ob delictum parentum; sic Sanchez cit. *l. 7. hic d. 24. n. 12.* Alter casus est, quo pater revocatur in servitutem post commissam ingratitudi-